

Lieve dochter,

Wat een prachtig woord toch, dochter. Het komt, zo vond ik, uit de Germaanse taalfamilie, stokoud Saksisch, in het Nederduits ‘Dothar’, ook schitterend. Mooi plan van jou. Hierbij woorden over leven in deze vreemde tijden. Over liefde, verdriet, hoop, ervaringen, teleurstellingen en woorden over thuis, geluuksmomenten. Woorden die wellicht gevallen waren of weggevlagen onder vier of meerdere ogen, ware er geen covid. Dit boek had blijkbaar deze aanleidingen en omstandigheden nodig. Verhaaltjes in schoolschrift, naar elkaar geschreven. Meegegeven aan de post.

Heb mijn Remington van zolder gehaald, gelukkig typt hij nog in potlood.

Papa,

De afstand bracht mij nader dan ooit.

Bracht jou nader dan ooit.

We deden het al heel goed op afstand. Maar nu was het frisser. Ik was frisser.

Ik ging je vragen stellen. Wekenlang. Eenvoudige vragen, suggestieve vragen ook. Vragen die langsdobberden bij een wandeling langs een stroom of kanaal, die opdoken tijdens het koken, het lezen van een boek, een blik op het autovrije terrein en de plant die me aan een Caribisch eiland doet denken, vragen vanuit de douche en het ontwaken.

Hoe ben je nu, nu je zo lang thuis bent, dacht ik. Nu je werkelijk onbespied je gang kunt gaan, zonder agenda, zonder druk van buitenaf. Kom je op zolder? Verleg je je bureau naar de keukentafel en wordt je actieradius kleiner? Wat doet dat met je? Thuis zijn. Echt thuis zijn, niet als een pitstop. Ben je van dingen teruggekomen? Was het een aangename tijd?

Ik dacht aan je. Ik kan je leren kennen, dacht ik ook. Rustig afzakken, aftasten. Zonder dat jij het doorhebt. Geen verwachtingen. Ik kan je iets brengen, dacht ik, wanneer ik vragen stel. Ik breng *jou* óók nader. Nog zonder antwoorden.

Vader, dochter. Wat betekent dat? Elkaars gelijken zijn we inmiddels ook.

De vragen kregen een kans. Er kwam een idee, een uitnodiging van de uitgever. Een boek tussen mijn vader en mij. Ja, jij wilde wel. Jij wilde mijn vragen. De vragen werden gehoord. De afstand kon werkelijk worden overbrugd.

Schrijf een brief

Schrijf een brief. Een van jouw gevleugelde uitspraken. Je riep het gauw, ter advies, herinner ik me. Wanneer ik me over iets opwond, wanneer ik iets niet begreep, wanneer ik iets kwijt wilde of me iets van het hart moest. De geadresseerde kon de overheid, een docent, de Fristi-fabrikant, de uitgever van de *Okki*, maar evengoed een idool zijn aan wie ik iets vragen wilde.

Zo verlangde ik eens voor mijn verjaardag een bezoek van Madonna. ‘Schrijf een brief!’ Je achtte het reëel dat de brief bij haar terechtkwam, jij hebt ook stapels fanpost op je bureau liggen, je vond het allesbehalve onwaarschijnlijk dat ze hoogstpersoonlijk zou antwoorden en dat ze zomaar zou komen. In de tuin van mijn moeders huis fantaseerde ik over haar entree en hoe dan verder met Madonna in je serre.

*nadat jouw oma
een wolkje
geworden was
dekte opa
de tafel altijd nog
voor twee personen*

Wuiven

Een paar dagen voordat je oma doodging vroeg ik haar: ‘En dan? Wat denkt u?’ Voordat ik verder kon vragen fluisterde ze: ‘Ik ga naar mijn moeder.’ Zul je me schrijven? dacht ik in de stilte erna. Toen ik de volgende dag weer op die stoel aan haar voeten-einde zat, sliep ze met haar mond halfopen. Mijn ogen gleden naar het vervelozе verrolbare nachtkastje naast haar ledikant, zochten haar breiwerk. Altijd als oma vroeger begon te breien was dat het begin van een dutje, zakte haar kin even later op haar borst, gleden het breiwerk van haar schoot en viel ze, net als op haar laatste dag, met haar mond halfopen in slaap. Konden er zomaar vogeltjes in en uit vliegen. Op de maat van haar ademhaling maakte ze dan zachte geluidjes, geluidjes die je het beste kunt vergelijken met het gespin van een poes.

De zaalarts kwam binnen. ‘En?’ vroeg ik zacht. Aan zijn gezicht zag ik wat je niet wilt zien. Draaide mijn hoofd af, keek

naar buiten, grijze wolken, druppels op het raam.

Moet nu denken aan toen jullie met verwaaide hoofden voor ons keukenraam met mondkapjes op stonden te zwaaien naar de covid-risicogroep aan de keukentafel.

‘Tot gauw, tot ziens.’

‘Wat? Versta je niet. Ik schrijf je.’

Van mijn moeder mocht ik tot op heden nog geen brief ontvangen, ook niet nadat ik gisteren, tweeëntwintig jaar later, op een toneel in Wenen wederom tevergeefs zong:

Schrijf me wat je aanhebt, wat je ziet, schrijf me wie er ook is, wie er niet. Schrijf me waar de zon staat, schrijf me zijn daar bloemen, schrijf me zijn er pepermuntjes, zijn er boeken. Schrijf me is er sneeuw, schrijf me is er een soort geloof, schrijf me is er donker, is er hoop. Schrijf me wat je denkt, schrijf me of het regent, schrijf me hoe je haar zit, wie je mist. Schrijf me is er een theater, schrijf me wat er speelt, is er daar een zee, een strand en wie loopt er met je mee.

Wel vond ik na haar dood een blauw HEMA-opschrijfboekje met notities in haar kruiswoordpuzzel-handschrift. De laatst geschreven woorden waren: ‘Zonder liefde geen leven’.

Schrijf je me?

Absoluut (I)

M'n vriendje, mag ik even met je praten? klinkt de begintune van *Pompy de Robodoll*, het jarentachtigrobotje gemaakt van sardineblikjes. Niet zo heel lang geleden had ik een conversatie op Facebook Messenger met iemand die ik kende van school, welke school doet er niet toe. We hadden het over onze vaders, dat kwam zo ter sprake. Hij kende jou beter dan ik de zijne. Veel beter. Jullie hadden innig samengewerkt. Hij had jou zo goed leren kennen, dat het mij weleens kinnesse bezorgde. Of was het achterdocht?

Hij was een jongen, dat maakte jullie band een fractie minder bedreigend. Ruilen wilde ik al helemaal niet, ik vond jullie ook klef. Misschien wilde ik er mijn vinger achter krijgen wat jullie dan in elkaar aantrok, wat deelden jullie, wat gaf hij jou dat ik niet krijgen kon. De jongen die ik kende van school, vroeg me

in dat schrijven hoe het was om jou als vader te hebben en niet als vriend, zoals je dat voor hem was. Daar kwam de aap uit de mouw. Dat was het dus, jullie waren vrienden. Ik vond dat heel onwaarschijnlijk, de jongen was vóór alles jouw protegé, mijn vader was zijn leermeester. Maar kennelijk waren jullie dus vrienden geworden.

Nadat de arbeidsrelatie was verlopen bleven jullie corresponderen met elkaar, een intiem delen, adviezen en dichtertelijke taal, onvoorwaardelijke warmte, iets wat zijn eigen vader bijkans van de troon stootte. Een bijzonder gebeuren.

Maar weid vooral niet uit, ik hoef het niet woordelijk te weten, of hoe dit alles jullie vertederde en verrijkte, hoe jullie dan weer steggelden, dan weer tot vrede kwamen, hoe de rollen verdeeld waren, welke emoties passeerden. Ik wil niet weten hoe openhartig mijn eigen vader kón zijn of hoe vaderlijk zijn adviezen, wijze lessen aan een ander kind, de vertrouwelijkheid, ik vond het maar verwarrend wat jullie hadden.

Ik vind het vader-zijn maar heel absoluut. Nooit zou jij mijn kameraad of dierbare vriend zijn, laat staan een leermeester, minnaar of broer. Louter vader-dochter. Nu weet ik heus wel hoe exotisch mijn positie is. Hoe dikwijls men wel niet op mijn stoel zou willen plaatsnemen. De rol van dochter is een felbegeerde in mijn geval.

Op welke plek in de rangorde komt een kind eigenlijk? Na de partner, na de eigen ouders? Het zegt me allemaal niets en het zegt me allemaal alles, maar ik weet hoe dierbaar en intiem een vriend kan zijn, hoe levensbelangrijk. Niet zelden komt een goede vriend bóven de ouders of de kinderen. De jongen

en ik mijmerden nog wat verder in de online babbelbox. Het eerste deel van zijn terloops geplaatste vraag ‘hoe het was om jou als vader te hebben’ liet zich snel beantwoorden, het vervolg ‘en niet als vriend’ zette me pas aan het denken. Die hersenspinsels echter hield ik voor mezelf. Want ja, pap, als ik jou voor één dag een andere rol mocht geven... wenste ik je dan als inspirator, leermeester, gids, broer of als geliefde? Of werd je die gedroomde vriend? Ik wist het wel.